N°. 2242. 1854.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5.00; voor de buitensteden *f* 6.00; *franko* door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. FRANKO te adresseeren aan het Bureau dezer COURANT.

ZATURDAG, 9 SEPTEMBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 8 September.

ADRES AAN Z. M. DEN KONING

VAN

EENIGE NEDERLANDSCHE HERVORMDEN (1).

Het hierboven vermeld Adres aan den Koning is niet van zoo hoogen stijl als dat hetwelk in 1842 door de zeven heeren tot de Synode werd gerigt. De vergelijking bevestigt, wat overigens genoegzaam bekend is: dat de Gereformeerde orthodoxe gevoelens slechts bij eenige aanzienlijken en de kleine burgerklasse (2) nog ingang vinden, maar de meer gegoede en beschaafde burgerstand daaraan geheel vreemd is. Zulks laat aan de orthodoxen weinig vooruitzigt; want die burgerstand is heden meester en geeft den toon.

Wat den inhoud van het Adres betreft: de klagten en eischen daarin herhaaldelijk uitgedrukt, zijn — om zonder veel omspraak ons oordeel te zeggen — hoogst onredelijk en toonen door die onredelijkheid in wat hopeloozen toestand het Protestantisme verkeert.

Zij beklagen zich dat aan de akademiën niet alleen de leer van Dordrecht, maar de hoofdwaarheden des Christendoms verworpen, en dien ten gevolge door het meerendeel der predikanten niet meer verkondigd worden.

We zullen dat geenszins ontkennen. Het is een openbaar feit. Slechts zullen we er bijvoegen, wat de orthodoxen niet gezegd hebben, dat ook de meeste Gereformeerde leeken, aangaande de leer, deels onverschillig zijn, deels even vrije en uiteenloopende gevoelens aankleven als de hoogleeraars en predikanten. En dit is niet alleen aan de beide laatstgenoemden te wijten; het is de geest des tijds, die [illegible] in geschriften van geleerden [illegible] in de dagbladen, kortom overal heerscht, en welks invloed de academiën zoowel als alle Protestanten ondergaan.

De orthodoxen verlangen derhalve, dat door toedoen der hooge Regering het theologiesch onderwijs eene andere rigting verkrijge, en zij zorg drage, dat dit onderwijs in overeenstemming zij met den *aard*, het *karakter* en de *behoeften* van de Nederlandsche Hervormde Kerk.

Het is duidelijk, dat de orthodoxen eischen doen, tot welke zij niet het minste regt hebben, en zich beklagen over zaken, met welke de regering zich kan nog mag inlaten.

De inwilliging van hun verlangen zou de grondwettige vrijheid krenken van het Hervormde Kerkgenootschap. De Staat erkent daarvoor geen ander, en mag daarvoor geen ander erkennen dan het openbaar geconstitueerde. Indien de eene of andere minderheid met de aldaar gepredikte leer of de bestaande instellingen niet te vreden is, heeft zij de vrijheid het kerkgenootschap te verlaten en een ander op te rigten, tot welks erkenning zij dan aanzoek bij de regering kan doen. Maar dat de regering, ten gevalle dezer ontevredenen, de bestaande instellingen verandere, aan de professoren zekere leeringen voorschrijve, of op eenige wijze haren invloed doe heerschen boven en tegen den in het genootschap heerschenden geest, dat ware van haar [illegible], zich in godsdienstzaken te mengen, en met verkrachting van openbare en erkende regten, de vrijheid aan het Hervormde Kerkgenootschap ontnemen.

De orthodoxen beweren wel, dat zij de Hervormde Kerk [illegible] brengen daarvoor niet een enkelen grond aan [illegible] regering zou moeten nopen zich hunner zaak aan te [illegible]. Alles wat ze zeggen komt daarop neêr, dat zij [illegible] zijn toegedaan [illegible] en echte leer der Hervormde Kerk [illegible] kan de regering dat uitmaken? En al kon zij dat uitmaken, zou zij aan het Hervormd Kerkgenootschap [illegible] de vrijheid niet mogen ontnemen, die leer te wijzigen [illegible] deze of gene [illegible] veranderen. De grondwet belooft niet [illegible] maar slechts [illegible] ideeën ergens te doen zegenvieren, [illegible] die te verkondigen. En de orthodoxen maken [illegible] gebruik van.

(1) *Adres aan Z. M. den Koning*, betrekkelijk de verhouding van de Nederlandsche Hervormde Kerk tot de theologische faculteiten aan 's Lands Hoogescholen; ingediend door lidmaten van de Hervormde Gemeente te Amsterdam. Tweede druk. — Amst., G. van Peursem, 1854.

(2) Zie in de *Verscheidenheden* het artikel: *De Vereeniging ter handhaving*, enz.

Juist dat zij hunne leer door de regering willen gehandhaafd hebben, houdt, behalve het reeds gezegde, nog dit onregt in, dat daarmede aanvankelijk en tot zekere hoogte eene heerschende Kerk zou worden ingevoerd. Want de staat zou aan die van hem goedgekeurde leer zijne sanctie geven, en derhalve niet alleen inbreuk maken op het Hervormde Kerkgenootschap, hetwelk blijkt die leer niet te willen, maar de beloofde *gelijke* bescherming niet meer verleenen, en het regt van alle overige Kerkgenootschappen verkorten.

De toestand van het Hervormde Kerkgenootschap is zeker in dit opzigt anormaal, dat het aan de akademiën eene theologische fakulteit bezit, welke daar van landswege wordt onderhouden. Maar daarmede geschiedt aan het Hervormd Kerkgenootschap geen onregt. Want indien van den eenen kant de Staat verpligt is de wetenschap vrij te laten, en ten minste in zoover het regt van de andere Kerkgenootschappen nog te ontzien, dat hij de daar onderwezen theologie niet als *Kerkleer* maar als *wetenschap* beschouwt, zoo komt dit van den anderen kant met het Protestantsch beginsel van vrij onderzoek zeer wel overeen, en biedt aan de Hervormden groote voordeelen aan, die de andere Kerkgenootschappen missen. Wat alles afdoet is, dat het Hervormd Kerkgenootschap daar volkomen vrede mede heeft en niet anders verlangt. Men doet iemand geen onregt aan met hem te behandelen naar zijnen wil. *Scienti et volenti non fit injuria.*

Niets is derhalve zoo ongegrond als het zeggen der orthodoxe adressanten tot den Koning: »voor uwe Her»vormde onderdanen bestaat in dit rijk geen vrijheid van »Godsdienst meer." De Staat weet van geene Hervormden dan die tot het openbaar bestaand Hervormd Kerkgenootschap behooren, en laat aan dat genootschap alle mogelijke vrijheid. Hij is geenszins, gelijk de adressanten beweren, met de zorg belast, en mag zelfs de zorg niet op zich nemen, dat het theologiesch onderwijs in overeenstemming zij met den *aard*, het *karakter* en de *behoeften* van de Nederlandsche Hervormde Kerk. Dat is de zaak van het Hervormd genootschap zelf. De Staat biedt slechts aan dat genootschap eene gelegenheid voor 't onderwijs van *wetenschappelijke*, niet van *kerkelijke* theologie. Maakt het genootschap van die gelegenheid volgens overeenkomst gebruik, dan heeft het daarin een voorregt, en degenen die met dat onderwijs niet te vreden zijn, hebben zich te wenden tot de bestuurders van het genootschap, ten einde dezen er door bepalingen *op het eigen kerkelijk gebied* in voorzien. Vinden die bestuurderen en de meerderheid van het genootschap de bezwaren ongegrond, dan schiet er voor de ontevredenheid niets anders over dan zich naar die uitspraak te schikken, of het genootschap te verlaten en een ander op te rigten.

Men heeft van de Katholieken steeds een zoo erg vermoeden, dat dit ons oordeel wel aan eigenbelang zal worden toegeschreven, of aan den wensch de verwarring onder de Protestanten te zien bevorderen. Wel beschouwd doet dat hier niets ter zake. Wij zeggen wat regt is; houdt het op regt te zijn omdat het tevens in ons belang is? En waarom zouden wij ons belang niet behartigen, zoo dikwerf dit met het volste regt kan geschieden? Zeer zeker hebben wij er belang, groot belang bij, dat men de grondwettige, duur verkregen vrijheid niet verkorte; dat men den Staat niet belaste met de zorg voor de zuiverheid van eenig kerkelijk onderwijs; dat men niet wederom eene heerschende Kerk trachte in te voeren, en, door den Koning de rol van een Prins Maurits op te dringen, het geheele land in opschudding brenge. Waar zou het einde zijn? Maar indien men ons belang bepaaldelijk doet bestaan in de verwarring van het Hervormd kerkgenootschap, neen, dan spreken wij hier niet in ons balang. Wie slechts eenigzins met den zin en geestgesteldheid der Hervormden bekend is, zal wel aanstond inzien, dat bemoeijingen van de regering als de orthodoxen verlangen, de bestaande oneenigheid en verwarring niet zouden verminderen, maar op zeer bedenkelijke wijze vermeerderen. Wij willen er de Katholieken nog buiten laten, wier pligt het evenwel zoude zijn zich met alle wettige middelen tegen zulk een overheersching te verzetten. De Hervormden zelven zouden zich in menigvuldige nieuwe partijen verdeelen, allen met evenveel regt als on-

regt op elkander aanvallen, en de Protestantsche beginselen, in zoover dat mogelijk is, hunne ongerijmdheid in het leven vertoonen. Waarlijk men zou dan, »den *aard*, het *karakter* en de *behoeften*" van het Protestantisme voor oogen hebben.

Wanneer we de zaak uit een meer godsdienstig en leerstellig oogpunt beschouwen, kunnen we nog minder met de klagten en eischen der orthodoxen instemmen. Zij komen ons dan als zelf-beschuldigingen voor, slechts door eene verblinding mogelijk welke het gevoel van eigen schande verdooft, en alle schaamte belet.

Men durft nog spreken van Kerk! van Hervormde Kerk! alsof niet het Protestantisme het daaraan volstrekt tegenovergestelde was, en de vernietiging in zich sloot van alle elementen, die tot het wezen eener Kerk behooren! Waarom anders geven de orthodoxen op het oogenblik zelf dat zij jammeren over de Kerk, in de klaarste woorden hunne minachting voor al wat Kerk heet te kennen? De heer Groen van Prinsterer en zijn zes mede-onderteekenaars zeiden in hun Adres aan de Synode, dat zij geen bestuur der Hervormde Kerk erkenden, hetwelk niet zekere van hen opgegeven leerstukken belijdt, en legden er zich toe om aan te toonen, dat het bestaande Hervormde Kerkbestuur inderdaad die leerstukken niet belijdt. Men zou er noodwendig uit moeten besluiten, dat de heeren zich zelven respecterend hun afscheid namen, en niet meer tot de Hervormde Kerk behoorden. Het blijkt evenwel zoo niet te zijn, en in het Protestantisme respekteert men zich zelve door volstrekt geen respekt te hebben voor zijne Kerk. Men zegt van haar en doet met haar al wat men verkiest. Wat meer is, zij voorspelden zonder schroom en zeer eenvoudig den val hunner Kerk! Immers zij zeiden te »vermelden »— dat de niet handhaving van de leer der Hervormde »Kerk — eene noodwendige ontbinding en eenen naderenden val voorbereid heeft." De adressanten aan den Koning geven den zeven heeren in dergelijke ontboezemingen niets toe. In de Hervormde Kerk, dus klagen ze onophoudelijk, wordt de Hervormde belijdenis bestreden en uitgelagchen, wordt het onchristelijkst ongeloof alom gepredikt, kortom: »zij is eene prooi van openbaar onregt, »van openbare onzedelijkheid en logen"; wat kan ooit eene Kerk beteekenen waar men aldus over spreken durft? Het zou niet mogelijk zijn er aldus over te spreken en nog Gereformeerd te blijven, indien men de Kerk niet aanzag voor iets bloot uitwendigs, voor iets dat geheel van de Godsdienst zelve verschilt, en in zoover volstrekt geene waarde heeft. Dit ook is het eigenlijk Protestantsch gevoelen. Niet de oorzaak brengt daar het effekt voort, niet de menschelijke maatschappij den mensch, niet de Kerk den Christen, maar geheel averegts moet het effekt er de oorzaak, de mensch er de maatschappij, de Christen er de Kerk voortbrengen. De afgetrokken bijbel alleen is de bron van waarheid en genade. Daarin leest en begrijpt men de waarheid met behulp van eene goddelijke inspraak of genade aan het bijbellezen verbonden, en maakt [illegible] onzigtbare Kerk uit, die al verder door belijdenis, door demokratiesch bestuur en instellingen zigtbaarheid verkrijgt. De Kerk is derhalve produkt en niet oorzaak. Vandaar het besteden van millioenen schats ter verspreiding van bijbels, die men aan een ieder, wie ook, in handen geeft en opdringt, ja soms bij hoopen op een eenzaam strand heeft nedergeworpen, ten einde de woeste inlanders lezen en Protestansche Christenen zouden worden.

De ongerijmdheid is zoo groot dat zij slechts gedacht maar nimmer toegepast kan worden, en zelfs het Protestantisme leeft van gezag en traditie. Zou de ondervinding ook aan de orthodoxen niet hebben doen zien, dat de bijbel op dit woelig wereldstrand geworpen, het Christelijk geloof niet voortbrengen en onderhouden kan? Iets dergelijks moet er wel bij hen gaande zijn en in die verwarde hoofden te gelijk het voor en tegen geloofd worden; want die Kerk, welke men straks niet scheen te behoeven, en volgens het Protestantsch beginsel inderdaad niet behoeft, wordt niettemin weder als volstrekt noodig, als oorzaak van heil, als moeder der Christenen beschouwd. Zij zeggen: »het geldt hier meer dan geld en »goed, Sire! — het geldt de eeuwige belangen van onster-

»felijke zielen"; — »hunne nakomelingschap, zoo God »het niet verhoedt, moet vallen in de armen van het »ongeloof"; — »het is niet mogelijk de Hervormde bevolking op den duur van hare godsdienst en godsdienstoefening verstoken te doen zijn." Wat is dat? en waar gaat dat heen? Wij kunnen ons niet onthouden aan die orthodoxe kinderen des bijbels toe te voegen: hoe gij schaamt u niet dus te spreken? Gij schaamt u niet te zeggen, dat gij van *godsdienst* en godsdienstoefening verstoken zijt? dat de zielen verloren gaan, en dat uwe nakomelingschap moet vallen in de armen van het ongeloof? Hebt gij dan uwen bijbel niet? Steekt daar dan niet alles in, en komt daar niet alles uit? Hangen dan nu »uwe godsdienst", »de eeuwige belangen van onsterfelijke zielen", het al of niet »vallen in de armen van het ongeloof" weder af van eene Kerk, van menschen en menschelijke instellingen, van eene gezag hebbende kerkleer? Gij zegt, dat uwe predikanten lagchen en spotten met uwe belijdenis: indien zij het doen, hebben zij er waarlijk reden voor. Ofschoon zij met u uit te lagchen, tevens zich zelven uitlagchen; maar ziet gij dan niet, dat ook gij, gij zelven met uwe leer spot? dat gij u op de erbarmlijkste wijze tegenspreekt? dat gij zelven het beginsel predikt van die verwarring en dat ongeloof waarover gij u beklaagt, en dat gij, bewerende alleen aan het woord Gods te gelooven, slechts gelooft aan uwe eigen menschelijke gedachte, die gij vergoodt en daarom weder aan anderen wilt opdringen? Is er grover tegenspraak dan den bijbel voor eenige kenbron te verklaren, en wederom zin en uitlegging diens bijbels afhankelijk te maken van deze of gene formulieren? Gij zegt vrij te zijn, zóó vrij, dat gij aan geen gezag, maar aan Gods woord gelooft, ja zóó vrij dat gij niet eens meer noodig hebt van Gods genade gebruik te maken en goede werken te doen, maar ze slechts verrigt uit edelmoedigheid en dankbaarheid. Welk eene vrijheid! Gij zijt verheven boven alle gezag en boven alle wet! Gij zijt Goden! En het komt met de goddelijke grootheid die gij aan u zelven toeschrijft wel overeen, dat gij niet afhangt van maatschappij of kerk, maar dat gij maatschappij of kerk voortbrengt, want daarvoor moet men God zijn. — Maar wat wilt ge nu weder? Nu zult gij de Hervormde Kerk met u zelven aan gezag onderwerpen! nu de geesten doen bukken en zwichten onder een *menschelijk* juk! Nu hebt gij, vrije menschen, gij goden die alles weet en alles kunt, weder maatschappij, weder hulp van andere menschen noodig, en helaas! een koning, een aardsche koning moet zorgen voor uwe leer, moet uw Paus, moet de redder zijn van de zielen uwer kinderen! Welk eene beschaming! En daar gij nogtans niets van gevoelt! Want neen, gij begrijpt er niets van, het blijkt maar al te duidelijk, en het is vergeefs dat wij u wijzen op dien hoogmoed die de oorzaak is van uwen jammerlijken val. Maar zoo ge het begrip van de waarheid verloren hebt, beproeft dan ten minste of er nog gevoel is in uwe handen, nog gezigt is in uwe oogen, nog gehoor in uwe ooren, en ziet, voelt, tast en hoort de krakende instorting van den Babelschen torenbouw hier in 't laatst der zestiende eeuw door afgevallen gelukzoekers begonnen! Is ook daarin geen baat, kan zelfs dat vervaarlijk gedruisch u niet wakker schudden, wanneer zult ge dan ontwaken? ja wanneer?....

»Die zich verheft zal vernederd worden." O dat is waar! Indien er geen gevaarlijker hoogmoed is, dan die valsche nederigheid waardoor het Protestantisme den mensch leerde, zich voor eenen duivel, voor minder dan dat, voor *niets* te verklaren, ten einde als God zelf, alles alleen te weten en aan geen wet, geen gezag, geene maatschappij meer onderworpen te zijn, — er is ook geen grooter schande, geen vernederender spot, geen grievender hoon dan die het openlijk gedwongen wordt te ondergaan, of liever zich zelven aan te doen.

Wat blijkt het Protestantisme te zijn? Waarmede zullen we het vergelijken? 't Is allermoeijelijkst voor een onding eene vergelijking te vinden. Laat ons beproeven! Hebt ge ooit eenen kwakzalver op de markt zien staan met een hoed van papier aan welken hij, door dien om en om te draaijen, allerlei vormen weet te geven? Welnu, het Protestantisme is zulk een papieren hoed. Ieder draait en wringt dien om naar welgevallen en zet dien zich op 't edele voorhoofd. Een ander figuur draagt professor Scholten, een ander professor Hofstede de Groot, een ander de heer Groen, een ander dominé Oosterzee, enz. enz. enz. Ieder kapt zijn brein gelijk hij dat verkiest, en u met den grootsten ernst aanziende, zegt hij: Zie zoo hoort het!

Zullen we nu gaan beschrijven wat er gebeurt als dat ongelukkig woord »zoo hoort het!" door den een van den ander vernomen wordt, en de een naar des anders hoofd grijpt, om een deuk aan den hoed te geven en weldra het gevecht algemeen wordt? Neen, het zegt niet genoeg. Die vergelijking mag de belagchelijke zijde van het Protestantisme eenigermate voor oogen brengen: zij zegt de diepte van de verwarring niet. Wij moeten iets hebben dat onbeschrijfelijk is.....

Laat ons den chaos nemen! De chaos, woest en ledig! Dat's beter! dat leidt tot grondiger bemerkingen; of is het niet waar dat het Protestantisme hol en ledig is en er volstrekt alle positieve grond aan ontbreekt? dat het een rijk is van toeval en wanorde, een rijk waarin alles begint en niets eindigt, en de onbeschrijfelijkste monsters geboren worden? Men verzekert, dat diep onder den grond nog voortbrengselen van de eerste duistere dagen gevonden zijn: allerwonderlijkste gedaanten, echt chaotische vormingen, waarin de natuur niet scheen te spelen maar te vechten. Het zijn gedierten met een staart of ze moesten zwemmen, met voeten of ze integendeel tot loopen bestemd waren, en toch weder met vleugels alsof ze door de lucht moesten vliegen. Het kan zijn dat ons geheugen ons bedriegt, en dat de antidiluvieaansche of nog oudere gedrogten er zoo niet uitzien, maar dan wint het Protestantisme het nog van den chaos. Want men kan er geschriften vinden, die tegelijk pantheistiesch en materialistiesch, deistiesch en mystiek zijn, en waarin geloof, ongeloof en bijgeloof door elkander spreken.

Is het ook niet waar dat de chaos in beweging raakt als hij de stemme Gods verneemt en zijn weerbarstige elementen zich willens of onwillens moeten schikken? Zoo iets heeft er in het Protestantisme plaats als de Katholieke Kerk op het bevel van den onsterfelijken Petrus eenen stap voorwaarts doet. Dan geraakt alles in beweging. Want niets is strijdiger met het Protestantisme dan de Katholieke Kerk. Zoo het op ontelbare wijzen Christus verloochent, zijn dat even zoo veele verloocheningen der Kerk, en begrijpelijker wijs strijden alle onwaarheden met de *ééne* waarheid. Maar zooals gezegd is, de elementen moeten zich willens of onwillens schikken en de beweging loopt uit op groot voordeel der Katholieke Kerk.

Is het alweder niet waar dat, gelijk we straks aanstipten, in het Protestantisme van alles wordt begonnen en niets geëindigd, en het ook in dit opzigt met niets beter te vergelijken is dan met den chaos, met de ongeboren vrucht van den ouden nacht, met den vreeselijken barensnood van die woelende elementen die naauwelijks iets hebben begonnen voort te brengen of het onder steen, aard en modderlagen voor altijd begraven? Hoe vele geloofsbelijdenissen heeft men er opgesteld, hoevele kerken gebouwd, hoeveel bijbels en leerstelsels uitgeven! Wie is er mede te vreden? Niemand!

Het in de schriftuur geconsacreerde woord »*stichten*" is een diep, een echt Christelijk woord. De Katholieke Kerk *sticht* onophoudelijk naar al de beteekenissen die dat woord in zich sluit. Het Protestantisme kan niet *stichten*, het verwoest en doodt. Nog eens het is de chaos: het is een eeuwig gevecht.

Daar hebben wij het eigenlijk *point de comparaison!* Van dat gevecht moeten wij iets meer zeggen, want de chaos is op meer dan gewone wijze aan het werk, en het schijnt of de eeuwige »Bouwmeester van het schoon" weldra de uitgewoede elementen zal aangrijpen, en ze opnemen in zijn plan. Hoe hebben we ons derhalve dat gevecht voor te stellen, en waar loopt het meer en meer op uit?

De beweging der waarheid in den geest is de cirkel des levens. Zij keert onophoudelijk tot haar beginsel terug om het onophoudelijk bepaalder en uitvoeriger uit te drukken. Daardoor ontwikkelt zij zich gestadig maar verandert nimmer.

De beweging der dwaling in den geest is de strijd des doods. De gevolgen van haar beginsel zijn daar evenzeer mede in tegenspraak als in overeenstemming. Zij keert er toe terug om het te verzaken. Zij verandert dus onophoudelijk en wat men hare ontwikkeling noemt is hare vernietiging; want zij rust niet voordat zij alle waarheid die zij nog over had heeft ontkend, voordat het beginsel levenloos staat, en de ledige geest in 't wilde moet omzwerven.

Dat proces is in het Protestantisme reeds vrij ver gevorderd.

De orthodoxen vertoonen ons het meer versteenend beginsel. Het wordt *gemummisirt*. Zij hebben *idées fixes*, dat is, onbewegelijke ideën die zij alleen zien, en buiten of door welke zij niets anders zien. Voor hen geldt de ontegensprekelijke waarheid niet, dat ieder idee zijne consequentiën heeft. Daar weten ze niets, volstrekt niets van. Zij hebben zich blind getuurd op zeker absoluut punt.

De ideën waar de ortodoxen aan lijden zijn die welke opgekomen zijn in een eeuw van groot bederf, de zestiende onzer jaartelling. Toen werden de gewigtigste waarheden des Christendoms, de openbaring, de zondeval, de offerdood en voldoening van Christus, de genade, de regtvaardiging enz. verwrongen en verdraaid. In plaats van *goddelijke geheimen* werden het *schreeuwende uitersten der menschelijke rede*, en het is geen wonder dat dwalingen die zoozeer het Christelijke leven betroffen, zich niet hebben gevestigd dan met vreeselijk geweld, door oproer, plundering, moord, en oorlogen zooals de Christelijke geschiedenis ze nooit te voren had opgeleverd. Door die *uiterste* ideën worden nog heden de orthodoxen tot blindheid toe overschitterd. Gelijk het volk en de kinderen regt schoon vinden wat geweldig hard klinkt of vreeselijk scherp gekleurd is, zoo is hun alles goddelijk wat op de hardste wijze overdreven wordt.

God is zoo regtvaardig dat Hij gelijkt op eenen bloeddorstigen tiran, de mensch zoo boos dat hij niets goeds heeft, de genade zoo krachtig dat er geen vrije wil meer bestaat, de openbaring zoo goddelijk dat zij zonder me[nschelijke] bemiddeling wordt medegedeeld, enz. Er ligt [in] die zoo absolutie rigting een diepe verloochening d[es] Christendoms, hetwelk een groot onnaspeurlijk diep systee[m] is van *bemiddeling*, en welks Stichter God en mens[ch] tevens bij uitstek *Middelaar* heet. Maar de orthodoxe[n] zijn zich daar volstrekt niet van bewust. Te vergee[fs] zult gij uit Schriftuur en rede hun op ieder van die pu[n]ten trachten aan te toonen, dat het goddelijke gelege[n] is in eene allerzachtste harmonie, welker eenheid zi[ch] in onbereikbare diepte voor ons verliest, en geenszins [in] eene eenzijdige overdrijving of in een abstract absolu[ut] der menschelijke rede. Juist in dat harde, dat absolu[te] dat uiterste meenen zij God te grijpen. Zij hebben er [zoo] lang op gestaard, dat hun eigen rede er van vervalsc[ht] is, en als gij een orthodoxe hoort razen tegen hetgeen [de] Katholieke Kerk leert van goede werken of van verdie[n]ste, houd u dan verzekerd, dat hij niet alleen niet w[eet] wat de Kerk dienaangaande leert, maar dat hij het jui[ste] begrip van verdienste heeft verloren.

Die ideën, het is bekend, zijn in deze dagen we[der] meer in eere gekomen. Bij 't zien van het toeneme[nd] ongeloof en de ontkenning aller Christelijke waarheid he[eft] men naar de beginselen terug gegrepen. Dat was z[eer] natuurlijk. Even natuurlijk was het, dat nu de dwal[ing] zich doodde door haar eigen consequentiën, er geen ke[us] bleef dan aan die beginselen vasthoudend, alle ontwi[k]keling te loochenen, of de onmisbare consequentiën [aa]te nemen, en daarmede de beginselen te verwerpen.

Zoo is dan het Protestantisme in tweeën gedeeld. W[at] de orthodoxen mogen zich des niet bewust zijn, mo[gen] weigeren zich te laten onderrigten, het blijft waar, alle ideën, ook de hunne, hare consequentiën hebb[en], het blijft waar, dat die ideën die zij aanbidden, sle[chts] menschelijke rede zijn, en dus bij het ontwikkelen [van] geloof in rede of bloot menschelijke gedachte moeten [...] vergaan; het blijft waar dat die ideën overspannen uiterst zijn, die in denzelfden graad als zij overdreven of [...] terst zijn, de geesten moeten voortjagen; eindelijk h[et] blijft waar, dat die ideën eene diepe tegenspraak bev[at]ten, die er aanhoudend grooter en menigvuldiger moeten voortbrengen.

De consequentiën krijgen we steeds duidelijker vo[or] oogen. Neen, riep het Protestantisme uit al zijn ma[gt], neen! En daar weergalmen nu de velden, heuvelen, rotsen zijner troostelooze woestijn met duizend echo['s]: neen, neen! Er is geene openbaring! er is geene s[tich]ping! Er is geen offer, geen Godmensch, geen Drievu[l]digheid, geen bijbel zelfs! — Geen bijbel! dat is toch h[et] het ergst, en schijnt wel het laatste woord te zijn! W[at] is er dan? er is ergens een Evangelie in hetgeen m[en] van ouds bijbel noemt, en men is bezig met het te z[oe]ken. Ieder professor en ieder predikant werkt al denken[de], prekende en schrijvende aan een *Lehrbegriff*, aan e[en] *wezen des Christendoms*, aan een *eigenlijk Evangel[ie]*. Hij geeft er eene Proeve van uit en zegt in zijne vo[or]rede, met veel bescheidenheid, dat hij volstrekt g[een] aanspraak maakt, en zeer gaarne bemerkingen zal o[nt]vangen. Mogt hij die bemerkingen gegrond vinden, [hij] is bij bereid, zijn Evangelie of zijn wezen van het Ch[ris]tendom te veranderen!!! Menig goede Protestant die proeve leest schudt er ook het hoofd over. Hij is er natuurlijk veel spoediger meë gereed, en van zijn regt Protestant gebruik makend, grijpt hij de geheele z[ede]lijke wereld in zijne twee handen, zet die anders [...] en zegt: mij dunkt het is zoo! Dan leest hij we[der] weder eene andere proeve, die, 't is waar, de vo[rige] wederlegt, maar hem tevens doet twijfelen of hij 't wel regt heeft. Hij besluit er eens over te denken, of de vraag er bij wordt opgehelderd, zullen we behoeven te zeggen.

Het onvermijdelijk gevolg is, dat de geesten ledig den, dat er geene overtuiging meer bestaat, dat alle oogenblikken van denkwijze verandert, of inderd[aad] geene denkwijze meer heeft, en, om tot onze eerste ve[r]gelijking terug te keeren, dat de Protestantsche gevoel[ens] papieren hoeden zijn, die niet beschutten, die zeer [...] staan en bij iedere hoofdschudding veranderen.

Wat zal het einde zijn? Daar het in d[...] de dingen eindigen gelijk zij beginne[n, k]omt het on waarschijnlijk voor, dat een storm [...] hoeden zal weg waaijen.

(*Katholiek*)

Wij vernemen met [genoegen], dat het vertrouw[en] hetwelk wij in ons hoofdartikel van den 19den August[us] aan den dag hebben gelegd, zich heeft verwezen[lijkt]. *De Jonge Albert*, het vaartuig, dat tot zoo vele en verschillende beschouwingen aanleiding heeft gegeven, zelfs zonder in eenig proces te worden gewikkeld, in E[ngel]land in vrijheid gesteld. Het Britsche gouv. heeft het [be]sluit genomen, om vóór den aanvang van eenig geding o[ver] de geldigheid der aanhouding van het schip, het pr[oces] af te snijden. Dit is in dit geval geschied, hetgeen [een] nieuw bewijs oplevert van de goede gezindheid der B[rit]sche regering ten aanzien van ons land; hetgeen v[oor] Nederlandsche reeders en kapiteins van handels-vaartuigen eene reden te meer moet opleveren, om de strikste z[org] te dragen, dat aan de pligten der onzijdigheid van on[s]

Staat niet in het minste worde te kort gedaan en den oorlogvoerende mogendheden hieromtrent geenerlei reden tot billijke klagten worde gegeven. Het is toch alleen op die wijze, dat steeds, en in elk geval, met waardigheid goed regt kan worden gehandhaafd en welwillendheid aangekweekt. *(H.)*

De *Prov. Gron. Courant* van den 5 dezer behelst het volgende:

»Blijkens een' hier te stede ontvangen en voor ons liggend extrakt uit het register van resolutiën van de kanselarij der Nederlandsche legatie te Konstantinopel, is het Nederlandsche schoonerschip *Jacob van Cleef*, kapt. Rozema, te Groningen te huis behoorende, dat, van den Donau komende, door de Engelschen was genomen en naar Konstantinopel opgebragt, weder ontslagen, echter niet, voor dat kapt. Rozema eene kwitantie had afgegeven, waarbij hij verklaarde, zoowel voor het schip als voor de lading niet het geringste te hebben te vorderen, noch van het stoomschip *Furious*, noch van deszelfs bevelhebber, of van wien het ook zijn mogt, voor het oponthoud te Konstantinopel. Nadat kapt. Rozema daarop zijne papieren had terug ontvangen, heeft hij echter onmiddellijk bij de Nederlandsche legatie in het belang der eigenaars van schip en lading geprotesteerd, tot behoud van hunne regten, tegen wien zulks mogte wezen, voor alle schaden, oponthoud van 23 dagen te Konstantinopel, als anderzins, verklarende hij de kwitantie of decharge, door hem afgegeven, van onwaarde, als daartoe gedwongen, en buitendien gehandeld te hebben zonder voorkennis of magtiging der eigenaren voornoemd.

Wij vernemen, dat de heer Belmont, zaakgelastigde van Noord-Amerika naar Parijs is vertrokken, zijnde hij daarheen ontboden door den zich in die stad bevindende Amerikaanschen secretaris van staat, den heer Mann. *(Grondw.)*

Te Augsburg is den 3den Sept. de ook ten onzent zeer bekende en geliefde schrijver van kinderwerkjes, Christoph. v. Schmid, domkapitularis, doctor in de theologie, enz., overleden. Hij was geboren te Dinkelsbühl 15 Aug. 1768, werd in 1791 tot priester gewijd en in 1824 domkapitularis. Op zijn 80sten verjaardag in 1847 werd een medaille ter zijner eere geslagen met het gepaste opschrift van den edelen man: Over kinderen te waken, is engelen werk.

's GRAVENHAGE, 7 Sept. Naar men verneemt zal Z. M. aanstaanden Zondag uit het Kamp van Zeyst een bezoek in de rezidentie [illegible]

— Het vertrek uit de rezidentie van H. M. de Koningin naar Stutgard is bepaald op aanstaanden Maandag morgen.

— In de rezidentie zijn aangekomen en aan het hôtel *de l'Europe* afgestapt de baron von Rosenberg, raad van legatie te Berlijn, en de heer Felix Payen, advokaat bij het hoog keizerlijk geregtshof te Parijs, met familie.

— H. K. H. de groot-hertogin van Saxen-Weimar-Eisenach, benevens HD. dochters, zijn heden morgen ten 10½ ure met den gewonen spoortrein uit de rezidentie naar Amsterdam vertrokken, om van daar een bezoek te Zaandam te brengen. H. K. H. zal zich vervolgens naar H M. de Koningin-moeder te Soestdijk begeven, alwaar H. K. H. eenige dagen zal verblijven. Z. K. H. Prins Hendrik vergezelde HD. zuster derwaarts. De groot-hertogin heeft gedurende HD. verblijf in de rezidentie, dagelijks de baden gebruikt op het groot stedelijk badhuis te Scheveningen, waar HD. zoon, de erfgroothertog, is gelogeerd en nog eenige dagen zal verblijven. Z. D. H. zal zijne moeder te Soestdijk ontmoeten, ten einde van daar naar Eisenach terug te keeren.

— Naar men verneemt worden de beide bataillons van het regement grenadiers en jagers, den 17 dezer, uit het Kamp van Zeyst in de rezidentie terug verwacht.

— Morgen zullen voor den Hoogen Raad de pleidooijen plaats hebben in de zaak van H. P. Hoevenaar, als gemagtigde van E. A. van Vloten, apellant tegen de regering van Nederlandsch-Indie, geintimeerde.

[illegible] daarbij is of aan den appellant qq. ten onregte [illegible] zijnen eisch in konventie tot ontbinding van [illegible] processe bekende suiker-kontrakt met vergoeding [illegible] schade en interesten ingesteld, ter zake de regering [illegible] hebben geweigerd de noodige arbeiders te verschaffen [illegible] de dergelijksche werkzaamheden, zoodanig [illegible] volgens het contract zoude zijn verpligt [illegible] regering aan hare verpligting ten deze [illegible] kort geschoten, maar daarentegen de Appellant [illegible] miskend en nalatig en weigerachtig is [illegible] van zijne zijde te vervullen ter welker [illegible] in reconventie, de ontbinding [illegible] met vergoeding van kosten, schaden interessen [illegible] Hoog Geregtshof [illegible] Indie haren eisch [illegible] toegewezen.

LEGERPLAATS BIJ ZEYST, 6 Sept. De officieren [illegible] zich tot het dingen naar prijzen met de buks, uitgeloofd door Z. M., hebben opgegeven, zijn in zes deelen verdeeld, namelijk: die van twee bataillons van den regternaar den linkervleugel met elkander vereenigd, alzoo zes prijzen voor de 12 bataillons, bestaande in kostbare gouden cilinder-horologiën, waaronder *één* met gouden ketting, dat bij loting op het 2de en 3de bataillon des 5den regiments is gevallen.

Gisteren namiddag is de wedstrijd der twee regter bataillons aangevangen en de prijs door den 1sten luitenant van der Schrieck, van het regiment grenadiers en jagers, behaald in 3 schoten 25 punten; heden bij de twee volgende bataillons door den 1sten luitenant W. Zahn, van het 8ste regiment infanterie met 32 punten.

Ten 7 ure heden morgen rukten de troepen uit en vingen aan met de exercitie van ieder bataillon op zich zelven. Ten 9 ure kwam Z. M. en zijn er toen eenige groote manoeuvres tot omstreeks 12 uren uitgevoerd.

De artillerie en kavallerie, respectivelijk te Utrecht en Amersfoort, hebben heden rust gehouden.

Aanstaanden Vrijdag zullen de troepen gezamenlijk een militairen marsch verrigten, waarheen weet men heden nog niet op te geven.

WORMERVEER, 6 Sept. Ter markt van heden waren aangevoerd 24 stapels kaas; de hoogste prijs was voor kleine *f* 24, voor middelbare *f* 27.25, per 50 Ned. ℔ Gisteren te Purmerend: voor kleine *f* 24.25, voor middelbare *f* 27,50, per 50 Ned. ℔. Schoon de markt prijshoudend was, ging de kaas heden niet vlug van de hand.

ZEVENBERGEN, 2 September. Heden is alhier een valsch stuk van *f* 2,50 ontvangen, hetgeen zoo naauwkeurig was nagemaakt, dat het ter naauwernood van de echte kon worden onderscheiden. Alleen de kleur was iets blauwer. Het stuk is van wege het gemeentebestuur aan de meeste winkeliers vertoond, ten einde hier, bij het ontvangen van geldspecie, daarop opmerkzaam te maken.

MAASTRICHT, 6 Sept. Burgemeester en wethouders hebben ter aanmerking, dat zich te dezer stede eenige gevallen van Aziatische braakloop (cholera), hebben opgedaan, de inwoners bij publicatie aangemaand om bij tijds de vereischte behoedmiddelen aan te wenden tegen de verdere uitbreiding van die ziekte, zich te onthouden van het gebruik van onrijpe fruit, sterken drank, en van alle onmatig- of ongebondenheid, voorts in het algemeen alle overdreven uitspatting te vermijden, en om voorts de woningen zindelijk en vooral zuiver van lucht te houden.

— De begrooting voor deze stad over het jaar 1855 aan den Raad aangeboden, raamt de uitgaven op *f* 135,385.63½ en de ontvangsten op *f* 135,434.39.

— De heer Winand Clermont aftredend wethouder is als zoodanig herkozen en zal mitsdien tot 1860 deze functie blijven bekleeden.

Men leest in de Tweede Editie van het *Handelsblad*;

KONSTANTINOPEL, 31 Aug. Prins Napoleon en de Hertog van Cambridge zijn naar het leger vertrokken. Aan de troepen der marine is de eer vergund om aan het bestormen van Sebastopol deel te nemen. Dit berigt had hen met geestdrift vervuld. De expeditie zal uit 80,000 man bestaan, tot wier overbrenging alle beschikbare vaartuigen waren opgevraagd.

Men had berigt ontvangen, dat Schamyl de Russen in Georgie had overvallen. Deze hebben eene nederlaag geleden en trekken in de vestingen terug. De generaal Bebuboff heeft Bajazet ontruimd na de vesting in de lucht te hebben doen springen.

LEDSUND, 4 Sept. Voorloopig zal door de geallieerden niets belangrijks ondernomen worden.

DANTZIG, 8 Sept. De maarschalk Baraguay d'Hilliers is gisteren aan boord van het Engelsche schip Fulton aangekomen. Hij keert naar Frankrijk terug.

Men leest in de Tweede Editie van de *Amst. Cour.*;

LONDEN, 7 September. De regering heeft besloten de haven van Falmouth aanzienlijk te versterken, om dit gewigtig punt tegen een mogelijken aanval te kunnen beveiligen. De bouw der noodige vestingwerken is reeds aanbesteed.

PARIJS, 7 Sept. De *Moniteur* meldt, dat de cholera te Varna bijna heeft opgehouden, en dat prins Napoleon hersteld en naar genoemde plaats is teruggekeerd.

WEENEN, 7 September. In het antwoord waarbij Rusland de jongste voorstellen der westersche mogendheden verwerpt, wordt gezegd, dat keizer Nikolaas, door de aanneming der grondslagen van het weener protokol van 9 April, getoond had hoezeer hij wenschte den vrede te bewaren, en duitsche mogendheden te [illegible] te kunnen. Verder zou daarin worden gewezen op het aan de russische troepen gegeven bevel om over den Pruth terug te trekken, en van daar elken aanval, van welke zijde ook uitgaande, af te weren. Graaf Nesselrode zou doen opmerken, dat Oostenrijk juist het oogenblik waarin de Czaar zoo vele blijken zijner grootmoedigheid en verzoenende gezindheid gaf, heeft waargenomen om met de zeemogendheden een verbond aan te gaan, hetwelk vier vredes-voorwaarden voor Oostenrijk verpligtend maakt, welke nimmer door Rusland kunnen worden aangenomen. De dépêche beoordeelt de vier punten niet; zij bepaalt zich bij de verklaring, dat deze met de eer van Rusland onvereenigbaar zijn.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 8 Sept. Volgens tijdingen uit Triest heeft de maarschalk Saint-Arnaud een dagorde uitgevaardigd waarbij het vertrek der groote expeditie naar de Krim wordt aangekondigd en Sebastopol als het doel van den togt aangewezen. »Het is daar — zegt de dagorde — dat wij de waarborgen zullen vinden, die den terugkeer naar ons Vaderland mogelijk moeten maken.

Men mag het dus thans voor bijna zeker houden dat de expeditie reeds werkelijk den togt heeft aanvaard, en dat men nog voor het eindigen van het zomersaizoen een kans zal wagen om Sebastopol aan de magt van Rusland te ontrukken.

— Wat het antwoord van den Czaar op de voorstellen der Westersche mogendheden betreft, men mag gerust aannemen dat het weigerend is, ofschoon men uit Weenen verzekert, dat de weigering in zeer gematigde bewoordingen is gekleed.

— Naar alle waarschijnlijkheid zijn de krijgsoperatien in de Oostzee voor dit jaar geëindigd. Met het verbranden en in de lucht doen springen der overgebleven vestingwerken van Bomarsund, is reeds een begin gemaakt. Men wil, dat de expeditietroepen gedurende den winter huiswaarts zullen keeren.

— Volgens den *Moniteur* is koningin Maria Christina den 2 September in Portugal aangekomen: van de hersenaandoening, waardoor de vorstin zou zijn aangetast, wordt in den *Moniteur* niet gesproken.

— Madrid blijft rustig en het schijnt dat de volksleiders zich ontmoedigd gevoelen tegenover de maatregelen der regering, welke zij van dien kant niet verwacht hadden. De personen die bij het laatste oproer geweest zijn, zullen een streng onderzoek te verduren hebben.

In de *Diario Espagnol* wordt de heer Soulé, Amerikaansch zaakgelastigde, voorgesteld als deel te hebben gehad, in het oproer van 28 Aug. Deze bewering heeft te Madrid de verontwaardiging tegen den heer Soulé vooral opgewekt, en misschien is daaraan zijn ontijdig vertrek toe te schrijven.

ENGELAND.

LONDEN, 7 Sept. Het bezoek, 'twelk Prins Albert aan Keizer Napoleon brengt, geeft de *Times* aanleiding om het volgende te schrijven:

»Dat bezoek, dat de souvereinen zoowel als de natien van Frankrijk en Engeland het vaste voornemen hebben om hand in hand den oorlog krachtig door te zetten; dat zij met gelijke belangstelling de voor dat doel vereenigde troepen beschouwen, en dat de in noordelijk Frankrijk gevormde legerkampen, wel verre van in Belgie of Engeland ijverzucht of bezorgdheid op te wekken, door deze landen beschouwd worden als toerustingen van eenen bondgenoot voor eene zaak die ook hunne zaak is. Het is niet ongepast dat het eigen bord, waar een halve eeuw geleden door den eersten Napoleon zoo dreigende aanstalten tegen Engeland gemaakt werden, thans het eerste bezoek ontvangt van de verbonden souvereinen, vertegenwoordigd door twee leden van het vorstelijk huis der Coburgs, onzen Prins Albert en den Koning der Belgen.

»De toerustingen der Fransche krijgsmagt zijn indrukwekkend; naar gezegd wordt, zijn er 100,000 man vereenigd in de onderscheidene legerkampen, langs de kust tusschen Boulogne en St. Omer opgeslagen, welke vermoedelijk door de troepen bezet gehouden zullen worden tot dat het volgend voorjaar hen in staat stelt deel te nemem aan de krijgsoperatien, welke alsdan welligt in het noorden van Europa zullen ondernomen worden.

»Door het bezoek van Prins Albert wordt van de zijde onzer regering een toenemend vertrouwen aangeduid op vastheid en bestendigheid van dat bondgenootschap, waarop onze natie hare hoop bouwt niet alleen van te zullen zegevieren op het slagveld, maar ook van in haar eigen land veilig voor de aanvallen des vijands te zullen zijn.

»Kort na zijne troonsbeklimming, verklaarde de Keizer der Franschen, zijne buitenlandsche staatkunde op het bondgenootschap met Engeland te willen grondvesten; en men moet erkennen, dat hij in allen deele aan die verklaring getrouw geweest is. Geen souverein heeft ooit op Frankrijks troon gezeten, die meer naauwgezetheid in de vervulling der met Engeland aangegane verbindtenissen getoond heeft, of grooter bereidvaardigheid om Engelsche belangen te bevorderen, wanneer hij ze met de belangen der Fransche natie vereenigbaar achtte. Niet alleen heeft hij van ganscher harte den oorlog gezamenlijk met ons ondernomen; maar wanneer anderen flaauwhartig of besluiteloos waren, wankelde hij nimmer in zijn besluit om door te zetten hetgeen wij ondernomen hebben.

»Evenzeer heeft hij zich gezind betoond om de handelsstaatkunde te volgen, die door Engeland het eerst met zoo goeden uitslag is ingevoerd; trapsgewijze maar gestadig bezwijkt het Fransche prohibitiestelsel onder de meer vrijgevige besluiten des Keizers; het vlottende graanregt zal in Frankrijk vooreerst niet weder in werking komen; ijzer, [illegible] gezouten eetwaren en [illegible] zullen er tegen verlaagd regt ingevoerd worden; en de in 1855 te Parijs

te houden wereldtentoonstelling, waarbij alle ten toon gestelde voorwerpen in de binnenlandsche consumtie zullen mogen worden gebragt tegen een gering invoerregt, is de zwaarste slag die ooit aan de protectionisten op het vaste land is toegebragt."

— Naar luid van berigten uit New-York bespeurt men reeds eenige gisting onder de menigte ter oorzake der op handen zijnde verkiezing van een president. Te Buffalo heeft weder eene bloedige botsing tusschen de Ierlanders en Noord-Amerikanen plaats gehad.

BELGIE.

BRUSSEL, 7 Sept. Gisteren des namiddags was de menigte nog aanzienlijk in de Hoogstraat voor het huis van een bakker, die, naar men zeide, ook te ligt brood verkocht. Des avonds waren al de troepen van het garnizoen in hunne kazernen teruggekeerd, intusschen bleven pelotons gendarmerie de wijken der stad doorkruizen, waar eergisteren en gisteren wanordelijkheden hadden plaats gehad. Op de groote markt, in de straten *Pierre Plate*, *des Pierres*, *de l'Escalier* en *Ruehaute* bevonden zich tegen acht ure weder talrijke nieuwsgierigen, waaronder eenige rustverstoorders. Tot negen ure bleef alles rustig, en de policie belemmerde de vrije cirkulatie niet. Ten tien ure vermeerderde de volkshoop en gewelddadigheden werden gepleegd, minder ernstig wel is waar dan die van den vorigen dag, doch meer berispenswaardig, wijl ze niet uitgelokt waren; straatsteenen werden uitgebroken en in het huis van den bakker Melis geworpen. Daarop werd de militaire magt aangewend, en de volkstroepen, die in de straat *des Pierres* zeer digt ineen gedrongen waren, uit elkander gedreven. Ook in de Hoogstraat was dit het geval.

Tegen elf ure, waren de zamenscholingen verminderd, de nieuwsgierigen hadden zich verwijderd en slechts eenige enkele groepen bleven over. Eene er van toog vooreerst naar het huis van den burgemeester, waar ze eenige kreten en gefluit deed opgaan. Zes belhamels hadden zich aan het hoofd gesteld en die benden doorliepen de stad schreeuwende en tierende, tot dat ze eindelijk, steeds grooter geworden zijnde op het plein van het Kongres stand hield. Daarop vervolgden zij hunnen weg naar de *rue de Schaerbeek*, welker bevolking zich bij de bende voegde. In de straat *du Pont-Neuf* werd bij een bakker door het werpen van steenen schade aangerigt. Hier en elders werden nog eenige wanordelijkheden gepleegd tot dat eindelijk tegen middernacht de politie en gendarmerie de rustverstoorders uiteen dreef, de belhamels gevangen genomen werden en de rust hersteld werd. De *Amigo* kan nauwelijks de gevangen genomenen bevatten. Het 1e legioen der burgerwacht is voor heden avond bijeen geroepen en de troepen zijn in de kazernen gekonsigneerd.

Te Brugge hebben ook verregaande ongeregeldheden plaats gehad, die echter spoedig beteugeld zijn geworden.

— Dingsdag is er, alvorens Z. M. naar Beverloo vertrok, een ministeraad gehouden. De heer Piercot heeft dien bijgewoond, zijnde daarvoor expresselijk van Spa gekomen, waar hij zich sedert eenige dagen met zijn gezin bevond, en werwaarts hij onmiddellijk na den raad is teruggekeerd. Men zegt dat de heer H. de Brouckere op zijne demissie aandringt, uithoofde van ziekelijkheid. De minister van Binnenlandsche Zaken zal de koninklijke familie naar Doornik vergezellen.

NIEUWSTIJDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETALINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.

PRIJZEN VAN COUPONS EN LOSBARE OBLIGATIEN

Metalliek	f 25,15	a —	Pruissische	f 35¼	a —
Napelsche	- 25,30	„ —	Spaansche	- 2,23	„ —
Dito in £St.	- 11,67½	„ —	Hamb. Russ.	- 34⅞	„ —
Eng. Russen	- 11,67½	„ —	Russ. in Z. R.	- 35⅞	„ —
Fransche	55⅞	„ —	„ Pap. „	- —	„ —
Belgische	55⅞	„ —	Pools. in Fl.	26⅝	„ —

Coup. Spanje Buitenl. f 11.60

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 7 Sept. Belg. leen. 2½ pc. —; 1840/1842 4½ pc. 91; 1848, —; Spanje 1—3 pc. 18¼; Binnenl. 3 pc. 32⅞; Romeinen 5 pc. —; Oostenrijk Metalliek 5 pc. 72½.

PARIJS, 7 Sept. Fransche 3 pc. 73.70; 4½ pc. 97 75; 3 pc. Spanje 33; id. 1 pc. 18$\frac{5}{16}$; Met. 5 pc. 83½; Rom. Leen. 84.

LONDEN, 7 Sept. Consols 94⅞; 3 pc. Spanje buitenl. 37¾; 1 pc. dito 18⅞; Comité-Bewijzen 5½; Passive 3¾; 5 pc. Rusl. 98½; 4½ pc. dito 88; 4 pc. Holl. 94; 2½ pc. id. 62; 5 pc. Sardinië 87¾; Brazilië 100½; 4½ pc. Peru 71; Gren. uitg. —; id. werk. —; 3 pc. Mexiko 24⅞; Turkije 5½; Ecuador —; Grieken (blaauw) —; Wissel op Amst. —.—; 4 pc. Portugal —.

WEENEN, 7 Sept. Met. 5 pc. 85¼; id. 4½ pc. 74; Bank-Aktien 1205; Wissel op Londen 11.36; Amst. —; Parijs 138; Goud 24¼; Zilver 19¼; Nieuwe Leening 96⅛.

BERLIJN, 7 Sept. 3½ pc. Pruissische Staatschuld —; 4½ pc. Rusland 84; 5 pc. 97½; Wissel op Londen 2/m. 6 Th. 17¼; Parijs 78¾; Amst. —; Weenen 141; Petersburg 102½.

HAMBURG, 7 Sept. Spanje 3 pc. 30⅝; id. 1 pc. 17¾; Rusl. 5 pc. 93½; 3 pc. Mexikanen 16¾; Wissel op Amst. —.—; Londen kort —.—.

FRANKFORT, 7 Sept. 5 pc. Met. 70¼; 3 pc. Spanje binnenl. 32½; id. 1 pc. 18$\frac{5}{16}$; Wissel op Londen 3/m. —; Amsterdam —; Parijs —; Weenen —.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

		6 SEPT. 4½ u. gebl.	7 SEPT. 4½ u.			gebl.
Nederl., Werkel. Schuld à	2½ pCt.	60$\frac{9}{16}$	60$\frac{5}{16}$	a	60⅝	60$\frac{5}{16}$
Dito Dito	3 ″	72⅜	72¼	″	72⅜	72¼
Dito Dito	4 ″	90⅞	90½	″	90$\frac{11}{16}$	90$\frac{11}{16}$
O. I. Leening 1844	4 ″			″		
Amortis. Syndik.	3½ ″	89¼		″		
Handel-Maatschappij	4½ ″	124½	124	″		
Haarlemmermeer	5 ″			″		
Aand. Rijn-Spoorweg	4½ ″			″		
″ Holl. Spoorw.-M.	″			″		
Obligatiën	4½ ″			″		
Maatschappij van Weld.	4 ″			″		
Aand. Ned. Bank	″			″		
België	4½ ″			″		
Dito bij *Rothschild*	2½ ″	49¼	49	″		
Frankrijk, Obligatiën	3 ″		68¼	″		
Spanje, Onbep. Stukken	1 ″	18½	18$\frac{5}{16}$	″	18⅝	18⅜
Dito	3 ″	37⅞		″		
Dito Binnenl. à 6/m.	3 ″	32⅞	32½	″	32$\frac{11}{16}$	32⅝
Coupon-Bewijzen		5$\frac{7}{16}$	5$\frac{5}{16}$	″	5½	5⅝
Amortisable Schuld		3$\frac{13}{16}$	3$\frac{13}{16}$	″	3⅞	
Portugal, te Londen	3 ″	37⅛	36$\frac{15}{16}$	″	37	
Dito Uitgestelde				″		
Rusl., bij *Hope* 1798 en 1816	5 ″	101¾	101½	″	101⅞	101½
Dito Dito 1828 en 1829	5 ″	101⅜	101¼	″		
Cert. bij dito 1831 en 1833	5 ″	84¼	84¼	″		
Dito	4½ ″	87⅛	86¾	″		
Dito bij *Hope*	4 ″	78¼	77¾	″	78⅛	
Dito bij *Stieglitz en C°.*	4 ″	77⅜	76⅝	″	76¾	
Dito bij id. 5de Serie	6 ″	76⅞	76⅝	″	76¾	
Certifikaten te Hamburg	5 ″			″		
Inschrijving in Assignat.	6 ″	60¼	59⅞	″		
Certifikaten van dito	6 ″	60½	60	″		
Engelsche Russen				″		
Polen, Certifikaten	4 ″			″		
Dito Aand. met Lot. fl. 500			141	″	141½	
Oostenrijk, Metalliek	5 ″	69⅞	68¾	″	69	
Dito Nieuwe 1847	2½ ″	35⅝	34$\frac{1}{16}$	″	35	
Dito 1851 en 1852	2½ ″	35⅜	34⅞	″	35	
Dito Nieuwe	5 ″	79¼	78½	″	78⅞	
Dito 1854	5 ″	78¾	78$\frac{5}{16}$	″	78$\frac{7}{16}$	78⅝
Ween. Bank bij *Goll en C°.*	5 ″			″		
Dito	4 ″			″		
Aand. met Loting fl. 500	″			″		
Nieuwe dito 1854 fl. 250	″		f 236	″	237	
Pruissen	4½ ″			″		
Amerika, Bank-Aktiën Cert.		3$\frac{7}{16}$	3$\frac{7}{16}$	″		
Dito Orig.				″		
Napels, Cert. *Lam. en Bouwer*	5 ″			″		
Denemarken, Leen. te Lond.	5 ″		100½	″		
Louisiana bij *Hope*	5 ″		99⅞	″		
Braziliën	5 ″		97¾	″		
Dito 1843	5 ″		97¼	″		
Mexiko	3 ″	24⅛	24$\frac{1}{16}$	″	24⅛	24⅛
Dito Onbepaalde		24⅛	24$\frac{1}{16}$	″	24⅛	24⅛
Peru	4½ ″	70	70	″		
Grenada, à £ 100	2¼ ″			″		
Dito Uitgestelde		6$\frac{5}{16}$		″		
Ecuador à £ 100		3	3	″		
Venezuela, à £ 100	3¾ ″	23¼		″		
Dito Uitgestelde	1¼ ″	10⅝		″		
Thesaurie	5 ″			″		

Bij algemeen weinig affaire was de markt over het geheel ongunstig gestemd, van buitenlandsche effekten geldt dit inzonderheid Oostenrijksche, welker 5 pCts. ruim ¾ pCt. zijn gedaald.

Koers van het Geld: Beleening 3 pCt., Prolongatie 2½ pCt. Diskonto 3 pCt.

HANDELSBERIGTEN.

ROTTERDAM, 7 Sept. AFLOOP DER VEILING van 215,912 Balen JAVA KOFFIJ, heden door de N. H. M. gehouden:

Monst. N°.	Balen.		Cents.		
1	2027	licht bruin	40	a	40½
2	1754	hoog geel	37	″	—
3	2117	geelachtig	34	″	34½
4	6507	goed blank	30	″	—
5	16968	bleek groenachtig Preanger	29	″	—
6	1677	blaauw	35	″	—
7	1226	mooi groen W.-I.-Aard enkel wit	33½	″	—
8	2109	bleek W.-I.-Aard, edel	33½	″	—
9	9092	groen W.-I.-Aard, enkel wit	30	″	—
10	27344	bont groen dito	28½	″	—
11	1823	goed groen Spek-Aard, enkel wit	33	″	—
12	3408	bont groen d°.	30½	″	—
13	8623	bont blank Kadoe	29	″	—
14	5849	groenachtig Demerary-Aard	31½	″	—
15	2576	dof groenachtig Preanger enkel zwart	30½	″	31
16	27657	groenachtig enkel wit	29	″	—
17	3705	ros groen Preanger	28½	″	—
18	14621	ord. groenachtig	28½	″	—
19	16396	ros groen Preanger	29	″	—
20	18089	ord. ros groenachtig	28½	″	—
21	8576	ord. Havana-Aard	28½	″	—
22	3321	ord. graauw beslagen met zwart	27½	″	—
23	1472	grof Triage	28	″	—
—	2401	diverse Sorteringen	—	″	—

LIGGENDE TE SCHIEDAM.

N°.	Balen.		Cents.		
1	1407	blank geelachtig	30½	a	—
2	9939	blank vrij grof	30	″	—
3	881	goed groen Spek-Aard, enkel wit	33½	″	—
4	3485	bont groen W.-I.-Aard	29	″	—
5	4321	groen Preanger iets ros	29	″	—
6	2356	groenachtig Spek-Aard iets bont	30	″	—
7	1899	ord. groenachtig	[illegible]	″	—
8	1472	ros groen Triage	[illegible]	″	—
—	219	diverse Sorteringen		″	—

Alles verkocht.

GRAANMARKT.

ROTTERDAM, 7 Sept. Rogge. 143; 145/2 ℔ nieuwe Archangel f 226, 235.

DELFT, 7 Sept. Boter: eerste kwaliteit f 44 a [illegible] tweede dito f 38 a 43.

SCHIEDAM, 7 Sept. Rogge. Verkocht: 145/2 ℔ Archangel f 232 6/w.; 146/2 ℔ Libau f 306 6/w. — Gerst. 129/2 [illegible] Koersche f 257 6/w.; 108/2 ℔ Libau f 253 kont.; 133/2 [illegible] Reval f 264 3/m. — Moutwijn f 19,75; Jenever f 24 [illegible] Amst. Proef f 25,50, per Ned. vat zonder fust, zonder belasting.

ANTWERPEN, 7 Sept. *Koffij* zeer vaste markt. Het zijn verkocht 2500 balen Domingo en 400 balen Java.

Suiker. Van *Ruwe* zijn verkocht 450 kisten gedeeltelijk [illegible] schadigd Havana en van *Geraffineerd* 170 Tons in brood en Crushed.

Rijst. Van Aracan is eene lading van 7000 balen zeilend verhandeld.

Granen. De markt blijft voor alle soorten zeer kalm.

LONDEN, 6 Sept. *Suiker. Ruwe.* De stemming bleef zeer ongunstig met belangrijken voorraad. — Zeilende is verkocht eene lading Bahia bruin voor 18 s. 9 d. en wit voor 21 s. 9 [illegible]

Koffij. Native Ceylon zeer vast op 44 s. 6 d. a 45 s. voor goed ordinair.

Thee. Wordt slechts voor behoefte gekocht.

Peper gevraagd tot vaste prijzen.

Rijst. Met belangrijke omzettingen uit de hand tot vaste prijzen. Madras 10 a 10 s. 6 d. voor Pinky. Bengaalsch 11 s. 6 d. a 12 s. 6 d. voor goed middel tot mooi blank.

Talk iets vaster. Petersburger 65 s. 6 d.

Graanmarkt iets vaster met geringe omzettingen.

LIVERPOOL, 5 Sept. *Katoen* onveranderd met een om[illegible] van 5000 balen.

BORDEAUX, 4 Sept. *Voorloop.* 3/6 op 208 fr. vooruitgegaan.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN:

HELVOET, 7 Sept. F. Mellema, Ceres, Batavia.

UITGEZEILD:

HELVOET, 7 Sept. J. G. Tromp, Neêrlands Koning, Batavia, gesleept door de stoomboot Kinderdijk.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 7 Sept. in lading naar:

Keulen	E. Coesen, Kolln n° 15.
„	P. Grenshauser, Gebruder.
Heilbron	F. C. Mussig, Albert Smitt.
Duisburg	J. Otten, Johanna.
Weesel	F. Beijer, Jonge Wilhelmina.
Ludwighaven, Manheim & Heilbron.	J. B. Hanlein, Delphin.
Frankfort	G. J. Andres, Frankf. N°. 9.
Coblentz	E. A. den Brugge, Frankf. N°. 15.
Dusseld. & Neus	C. F. Haasters, Niederrein N°. 11.
Manheim	F. Elbert, Joseph
Mainz	C. Bender, Mainz N°. 8.
Urdingen	J. van Geenen, Wilhelmina Theresia.

AMSTERDAM, 7 Sept. vertrokken:

Dusseldorp & Neus	W. J. F. Wilson, Niederrein N°. [illegible]
Mainz	W. Huppert, Mainz N°. 7.
Keulen	J. Noll, Catharina.

Rijnhoogte				
	ARNHEM 7 Sept	1 el.	51 duim	
	KEULEN 7 „	7 vt.	4 „	

Advertentiën.

Een Persoon, die als **Onderbestuurder** in Fabrieken van den eersten rang [illegible] werkzaam geweest, en zijne kundigheden door lange en onversaagde inspanning bekomen heeft, wenscht iemand als **DEELGENOOT**, in staat om eene som van f 1500[illegible] aan te brengen, tot het oprigten eener **WEVERIJ** in **Coulante Artikelen**, of aantegaan een **Contract** voor een aantal jaren, of voor het leven, hetgeen niet dan bij gewoon overleg kan worden verbroken, hetzelve vervalt nogtans bij gemis van bekwaamheid, bij wangedrag of verlies op het fabriekaat.

Zijne bijzondere kennis bestaat in het Weven van allerlei effen en gebloemde Zijden Stoffen, Damasten, Meubelgoed, Chawls, alle soorten van Katoenen Stoffen (Rouennerie), Tijk en Broekstoffen, Tafellinnen, Damasten Servetten, zoowel in linnen als katoen, Zakken zonder naad, Lijnwaad en Zeildoek, in een woord, alle gekeperde en gesatineerde Stoffen; hij brengt de meest [illegible] gewikkelde Weefstellen en Machines à la Jacquard [illegible] orde, is bekend met het teekenen en slaan der modelkartons en kan zoowel van zijne bovenvermelde bekwaamheden als van zijn hier te lande bekend [illegible] beste getuigschriften produceren. Voor [illegible] inlichtingen gelieve men zich met *franco* brieven [illegible] vervoegen, letters A. Z. O. Bureau van deze Cou[illegible] (191)

Uit de Hand te Koop wordt aangeboden: Een onder de Gemeente *Di[illegible]men* gelegene **[illegible]ERIJ**, met derzelver **Weilanden**, enz. [illegible] te zamen p. m. 22 Bunders. Nadere informatiën bij den Makelaar H. J. VAN OGTROP, [illegible] [illegible]looster te Amsterdam. Brieven *franco*. (19[illegible])

(194) Op de openbare School te *Wijchen*, wordt gevraagd tegen 1°. October e. k., een **ONDERMEESTER** van den 3den of liefst van den 2den rang.

Adres in persoon of met *franco* bescheiden, vóór [illegible] September aanstaande, bij den Hoofd-Onderwijzer [illegible] *Wijchen*.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.